

ĮŽANGA

1939 metų rudenį Hitlerio veržimasis į priekį rodėsi nebesustabdomas.

Vokiečiai per karą savo ryšiams daugiausia naudojo rankinius šifrus, teleprinto kodus ir – svarbiausia – enigmos mašinėles – nešiojamuosius šifravimo įtaisus, kurie nurodymus paversdavo raidžių kratiniu ir toliau perduodavo Morzės kodu per radijo siųstuvus, o mūsų lauke juos iššifruodavo.

Tad, jei tokius sujauktus nurodymus perimdavo sąjungininkai, jie neturėjo šifro. Vokietija manė, kad „Enigma“ užšifruoti pranešimai niekam neįkandami.

Bet jie klydo.

PROLOGAS

1947-ųjų lapkričio 8

Londonas

Enigma atkeliavo su popietiniu paštu – užantspauduota, sulamdyta ir išmušanti iš vėžių.

Osla Kendal, dvidešimt šešerių tamsiaplaukė su duobutėmis skruostuose, susiraukusi stovėjo savo butuke Naitsbridže – o butas atrodė tarsi po „Junkers“ bombonešių antskrydžio – tik su prancūziškų nérinių apatinuku ir tikrai bjauriai nusiteikusi tyrinėjo ant visų paviršių išsprogusias šilko ir atlaso šūsnis. „Dvylika dienų iki šimtmečio vestuvių!“ uoliai skelbė šio ryto „Tatler“. Osla dirbo „Tatler“, tad jai teko sukurpti visą tą nemalonią skiltį. „O ką apsirengsite JŪS?“

Osla paėmė rožinio atlaso suknelę, siuvinėtą krištoliniais karoliukais.

– Ką pasakysi? – kreipėsi ji į suknelę. – Ar siunti žinią: „Atrodau tiesiog pribloškiančiai ir man visiškai nerūpi, kad jis veda kitą?“

Į etiketo pamokas jaunų panielių mokykloje *ši* tema nebuvo įtraukta. Nesvarbu, kokia suknele ji pasidabins, – visi susirinkę žinos, kad prieš pasirodant nuotakai Osla ir jaunikis buvo...

Pasigirdo beldimas į duris. Osla prieš atidarydama užsimetė chalata. Butukas buvo mažytis, tik tokį ji išgalėjo nuomotis iš „Tatler“ mokamo atlyginimo, jei norėjo gyventi viena *ir* arti centro.

„Dukrele, neturi tarnaitės? Ir durininko?“ Motina liko be amo. „Grįžk pas mane, kol susirasi vyrą. Ko jau ko, o *darbo* tau nereikia.“ Bet visą karą miegojusi viename kambaryje su kolegėmis Osla būtų sutikusi gyventi nors ir batų spintoje, kad tik turėtų savo kampą.

– Paštas, panele Kendal. – Prie durų stovėjo spuogais išmėtyta buto savininkės dukra, jos akys iškart nukrypo į rožinę suknelę, permestą per Oslos ranką. – Ooo, šitą vilkėsite per karališkąsias vestuves? Rožinė spalva jums puikiai tinka!

Vien puikiai atrodyti nepakaks, pamanė Osla, perimdama pluoštą laiškų. Norėčiau perspėjauti princesę, tikrą karališkojoje šeimoje gimusią princesę, o tiesa tokia, kad nepavyks.

– Liaukis, – sutramdė save, vos uždariusi duris. – Osla Kendal, nenukabink nosies.

Visos Britanijos moterys svarstė, kaip pasipuošti šia iškilminga proga, – tokia šventė pirmąkart po Pergalės Europoje. Londoniečiai grūsis kelias valandas, kad pamatytų pravažiuojančias gėlėmis išpuoštas vestuvių kariatas, – o Osla turėjo pakvietimą net į Vestminsterio abatiją. Ir jei už tai nejaustų dėkingumo, būtų kaip tie perbalę aimanuotojai iš Meifero, besiskundžiantys nenusakomais dalyvavimo didžiausiame šio amžiaus visuomeniniame renginyje vargais, – koks *didis rūpestis* yra pasiimti iš banko deimantus, ak, kiek tenka paplušėti, kokia prievolė būti *privilegijuotam*.

– Bus puiku, – pro sukąstus dantis iškošė Osla, grįžusi į kambarį ir rožinę suknelę užmetusi ant lempos. – Tiesiog puiku.

Londonas skęs plakatuose ir konfeti, vestuvių karštinė išsklaidys lapkričio šaltuką ir pokario niūrumą... Po pasakiškų princesės Elžbietos Aleksandros Marijos ir jos gražuolio leitenanto Filipo Mountbateno (buvusio Graikijos princo Filipo) tuoktuvių išauš naujas amžius, o jame, tikėkimės, bus panaikintos maisto normos ir ant sklandžių galėsi teptis kiek nori sviesto. Osla tikrai buvo už tai, kad toks naujas amžius būtų pasitiktas surengus ištaigingą šventę, – galiausiai ji pati pasiekė savo neįtikėtinų tikslų, vertinant moteriš-

kais standartais. Garbinga tarnyba per karą, nors apie tai pasakoti ji *niekada* negalės, iš savo atlyginimo nuomojamas butas Naitsbridže, drabužinė, prigrūsta suknelių pagal paskutinę madą, ir darbas – rašyti pramogų pasaulio naujienas „Tatler“. Dar sužadėtinis, jai ant piršto užmovęs žiedą su žėrinčiu smaragdu; nepamirškime ir jo. Ne, Osla Kendal neturi jokių priežasčių pulti į paniką. Juk istorija su Filipu jau senokai pasibaigė.

Bet jei tik atsirastų kokia nors priežastis pranykti iš Londono – atsidurti geografiškai toli (Sacharos dykumoje, Šiaurės ašigalio platybėse, *bet kur*) tuo metu, kai Filipas, palenkęs auksaplaukę galvą, pasižadės būsimajai Anglijos karalienei, Osla būtų akimirksniu ja pasinaudojusi.

Ranka šiaušdama netvarkingas tamsias garbanas, ji peržiūrėjo paštą. Kvietimai, sąskaitos... ir kvadratinis murzinas vokelis. Laiško viduje nebuvo, tik išplėštas lapelis ir stulpelis pakeverzotų padrikų raidžių.

Pasaulis akimirksniu sustojo, ir siūbtelėjo prisiminimai: kokso krosnių ir drėgnų vilnionių megztinių kvapas nustelbė baldų vaško ir nosinaičių aromatus; pieštukų skrebenimas užgožė Londono eisimo staugimą. „Ose, ką reiškia *Klappenschränk*? Kas turit vokiečių kalbos žodyną?“

Osla nė nesvarstė, kas atsiuntė raštelį, – sklandžiai įsijungė sena tvarka: „Neklausinėk, tiesiog dirbk.“ Ji jau braukė pirštais per raidžių kvadratą. Atmintyje iškilo tylus moters balsas: „Vigenère“ šifras. Štai kaip jį įveikti su kodu. Nors galima ir be jo...“

– Čia ne man, – sumurmėjo Osla.

Ji ne iš tų gudročių, kurie šifrus įveikia pieštukų galiukais ir pasitelkę lašelį nestandartinio mąstymo.

Ant voko buvo jai nepažįstamas pašto ženklas. Nepasirašyta. Atgalinis adresas nenurodytas. Raidės šifruotame pranešime pakeverzotos taip skubiai, kad rašysena galėjo būti bet kieno. Bet Osla apvertė popieriaus skiautelę ir pamatė antspaudą – puslapis buvo išplėštas iš įstaigos segtuvo.

KLOKVELIO LIGONINĖ

– Ne, – sušnabždėjo Osla, – ne...

Bet jau traukė iš stalčiaus pieštuką. Dar vienas prisiminimas, linksmas balsas, pradainiui traukiantis: „Priešai suokė, kad pražūsim, bet nė motais buvo mums, jaunos anglės Blečlio parke gliaudo jų pranešimus!“

Osla jau susigaudė, koks žinutės kodas: ANGLĖS.

Ji sulenkė lapelį, brūkštelėjo pieštuku, ir kriptograma lėtai atskleidė savo paslaptis.

– STOUNGROUVAS, 7602.

Osla įtraukė oro, kol žodžiai atsklido telefono linija iš pat Jorkšyro. Neįtikėtina, kad balsą galima pažinti iš poros išstartų žodžių, nors nebuvai girdėjusi kelerius metus.

– Čia aš, – galiausiai prabilo Osla. – Ar ir tu gavai?

Tyla.

– Viso gero, Osla, – šaltai atsakė sena jos draugė. Neklausė, *kas čia kalba*, – ji irgi ją atpažino.

– Nedėk ragelio, ponია... net nežinau, kokia ten *dabar* tavo pavardė.

– Ramiai, Ose. Jaudiniesi, nes ne tu po dviejų savaitių teki už princo?

Osla prikando lūpą, kad neatsikirstų.

– Negaiškim laiko. Gavai laišką ar ne?

– Ką taip?

– Užšifruotą „Vigenère“. Manajame rašoma apie tave.

– Ką tik grįžau namo, savaitgalį buvau prie jūros. Dar neperžiūrėjau pašto. – Tolumoje pasigirdo popieriaus šiugždėjimas. – Klausyk, ko tu man skambini? Visai nenoriu...

– Čia nuo *jos*, supranti? Iš *beprotnamio*.

Nuostabos kupina tyla.

– Negali būti, – galiausiai pasigirdo atsakymas. Osla suprato, kad abi prisiminė buvusią savo draugę. Trečiąją iš nuostabiosios karo metų trijulės.

Vėl šiugždenimas, plėšiamas popierius, tada Osla išgirdo, kaip įkvepiamas oras, ir suprato, kad tolimajame Jorkšyre iš voko išnro kitas šifruotas stulpelis.

– Nulaužk, kaip ji mokė. Kodas ANGLĖS.

– Nė motais buvo mums, jaunos anglės...

Pauzė prieš kiekvieną žodį. Joms abiem slaptumas toks įprastas, kad nieko svarbaus telefonu neaptaria. Pagyvenkite septynerius metus tarsi su kilpa aplink kaklą apsvijusiu Valstybės paslapčių aktu ir įprasite pažaboti kiekvieną žodį bei mintį. Osla kitame linijos gale išgirdo skrebenant pieštuką ir susivokė, kad žingsniuoja po kambarį – trys žingsniai pirmyn, trys atgal. Suknelių šūsnyš kambaryje gulėjo kaip menkavertis pirato grobis, rėžiantis akį ir paskendęs tarp sumestų audinių ir kartoninių dėžių, nutolęs prisiminimuose ir laike. Trys besikvatojančios merginos, sagstančios viena kitai sagas ankštame kambaryje: *Ar girdėjote, Bedforde bus šokiai? Amerikiečių grupė, jie groja visas naujausias Gleno Milerio melodijas...*

Galiamai iš Jorkšyro atsklido balsas, kupinas įtampos ir užsišpyrimo.

– Neaišku, ar čia ji.

– Nekvailiok, aišku, kad ji. Popierius iš ten, kur ji... – Osla atidžiai rinko žodžius. – Kas dar prašytų mūsų pagalbos?

Atsklido įsiučio kupini žodžiai.

– Aš ničnieko jai neskolinga.

– Panašu, kad jai atrodo kitaip.

– Ir kas žino, ką ji galvoja? Juk ji *pamišusi*.

– Jai tiesiog pakriko nervai. Nereiškia, kad jai pasimaišė.

– Ji sėdi beprotnamyje beveik trejus su puse metų. – Tęsė saušai. – Visiškai nežinome, kokia ji dabar. Bet kad *atrodo* pamišusi, tai tikrai – ką ji čia aiškina...

Jokiu būdu telefonu jos neišstartų, ką aiškina buvusi jų draugė.

Osla pirštų galiukais paspaudė akis.

– Reikia susitikti. Kitaip pasikalbėti nepavyks.

Buvusios draugės balsas buvo aštrus.

– Eik velniop, Osla Kendal.

– Mes kartu tarnavome, jei pamiršai.

Kitame Britanijos krašte trinktelėjo ragelis. Osla irgi padėjo, tik ramiai, nors ir virpančia ranka. *Trys merginos per karą*, pamanė. O juk buvo geriausios draugės.

Iki tos svarbios dienos, lemtingos dienos, kai jos išsiskyrė ir liko dvi merginos, nebegalinčios viena kitos matyti, o dar viena, uždarota beprotnamyje.

Laikrodyje

Kažkur toli suvargusi moteris išplėtusi akis žiūrėjo pro savo palatos langą ir meldėsi, kad ja patikėtų. Viltis labai menka. Ji gyvena bepročių namuose, kur tiesa tampa beprotybe, o beprotybė tiesa.

Sveiki atvykę į Klokvelį.

Gyvenimas čia tarsi galvosūkis – galvosūkis, kurį ji išgirdo per karą, stebuklą šalyje, Blečlio parke: „Jei paklausčiau, kokia kryptimi sukasi laikrodžio rodyklės, ką atsakytum?“

– Hm. – Betė sukiojo servetėlę. – Laikrodžio rodyklės kryptimi?

– Jei esi laikrodžio viduje, tada ne.“

Dabar aš esu laikrodyje, – mąstė ji. Čia viskas eina atgal ir niekas niekada nepatikės nė vienu mano žodžiu.

Išskyrus – galbūt – tas dvi moteris, kurias ji išdavė, kurios išdavė ją, kurios kadaise buvo jos draugės.

Prašau, meldėsi moteris beprotnamyje, žvelgdama pietų kryptimi, kur tarsi gležni popieriniai paukščiai išskrido šifruotos jos žinutės. Patikėkit manim.